

Cohabitació a la xilena

El nou règim d'aliança entre demòcrata-cristians i socialistes que ha dut Patricio Aylwin al poder, camina encara sota la tutela del general Pinochet.

Xile ha recuperat la democràcia però d'una manera *sui generis*, és a dir, amb molts peròs. Perquè de fet, quan el passat 11 de març el nou president, Patricio Aylwin, prenia possessió del càrrec s'iniciava una experiència de cohabitació política entre un cap d'estat i el seu govern, elegits pel poble el passat 14 de desembre, i l'ex-cap d'estat, general Pinochet, que s'ha reservat el control de l'exèrcit de terra i assumeix la funció de tutela sobre els nous dirigents polítics i els esdeveniments del país. Aquesta és la realitat.

Està clar que Xile ha retornat a la democràcia, però es tracta d'una democràcia vigilada o tutelada. El passat desembre, en els dies anteriors i posteriors a les eleccions presidencials i legislatives, milers de joves ja plantejaven aquesta qüestió quan desfilaven pels carrers cèntrics de Santiago cridant rítmicament: "A ver, a ver quién tiene la batuta, el pueblo armado, o el hijo de puta". Ningú dubtava que aquells milers de joves en parlar del fill de puta es referien al general Pinochet. Com és normal en una dictadura aquelles desfilades acabaven amb els joves corrent davant els carrabiners que els disparaven granades lacrimògenes o els ruixaven amb els cotxes-mànega.

PINOCHET HO TÉ TOT LLIGAT

Ja d'entrada, l'ex-dictador ha deixat clar que el seu interlocutor serà el mateix president i no el nou ministre de Defensa, Patricio Rojas, membre de l'ala dreta del Partit Demòcrata-

cristià. Aylwin ha cedit en aquest punt; es farà càrrec personalment dels afers militars. També Pinochet ha tingut èxit en vetar el candidat d'Aylwin a subsecretari de Defensa i el nou president ha nomenat una altra persona, acceptable per als militars. Així mateix després de les eleccions de desembre el règim militar va privatitzar nombroses empreses públiques, va assegurar importants càrrecs pels seus addictes i va legislar l'autonomia i els recursos de l'exèrcit. Els militars, doncs, han rebut un important patrimoni en béns diversos i edificis i un marc jurídic que els proporciona total autonomia per actuar com els sembli convenient.

Per si quedava algun dubte, Pinochet, que ara té 74 anys i té previst seguir com a comandant en cap de les forces armades fins al 1998, ha creat un consell assessor que constitueix de fet una mena de govern a l'ombra per controlar el govern del país, sector per sector. I com que no creu en la democràcia ni en els seus successors al Palau de la Moneda, s'ha comparat amb el general romà Cincinat, qui després de retirar-se del poder va ser cridat novament pels seus conciutadans. S'especula que quan acabi el mandat del demòcrata-cristià Aylwin podria presentar-se candidat presidencial, el 1994.

LES FORCES ARMADES NO SÓN MONOLÍTIQUES

Encara que sembla que tot està lligat i ben lligat, com deia el dictador espanyol general Franco referint-se a la seva successió, cal que matizar so-

bre el monolitisme de les forces armades. Quan Pinochet va perdre el referèndum del 1988 sobre la seva permanència al poder, va estar temptat de donar un nou cop d'estat i segons sembla van efectuar-se preparatius.

Però van ser abortats en produir-se filtracions d'aquests plans que se suposava van provenir de Matthei i Stange, militars més adaptables que Pinochet a una situació democràtica i més receptius a les suggerències provinents de Washington.

El nou règim té al seu favor un punt important que és la col·laboració existent entre socialistes i demòcrata-cristians. Les seves baralles i enfrontaments són les que el 1973 van obrir pas al colp d'estat de l'11 de setembre dirigit per Pinochet. Ara la seva aliança ha possibilitat la derrota del dictador a les urnes i és garantia d'estabilitat política. Les dues forces polítiques, més altres partits menors centristes, són l'eix del nou govern i s'han repartit la presidència del Senat, ocupada pel demòcrata-cristià Gabriel Valdés, i de la Cambra de diputats, atribuïda al socialista José Antonio Ucera Gallo, l'actual partit socialista unificat (continuen existint més d'una desena de petits i petitíssims partits que s'anomenen socialistes o socialdemòcrates i que de fet són reduïts grups d'amics o un aspirant a líder i els seus fidels) ha fet força camí del marxisme doctrinal del temps d'Allende a la socialdemocràcia i avui dia és un partit pragmàtic i realista que s'inspira en els socialistes i socialdemòcrates europeus.

Una de les primeres mesures

del nou cap d'estat va ser indultar els presos polítics que no estan relacionats amb activitats armades, anunciar la trama al Congrés de projectes de lleis per canviar la legislació repressiva de l'anterior règim i la formació d'una comissió pel retorn al país dels milers d'exiliats. Un altre dels problemes prioritaris del nou govern és el dels drets humans, investigar i aclarir durant la dictadura les tortures, detencions i morts com també sobre els desapareguts durant la dictadura. Existeix una pressió popular en aquest sentit i Aylwin ja ha deixat clara la seva postura: es farà llum i s'establirà la veritat sobre les violacions als drets humans i a continuació s'aplicarà el perdó. No és possible aplicar la justícia i menys la venjança. El problema és que el poder judicial xilè en el seu conjunt ha estat fidel al règim militar. El mateix president Aylwin ha dit que "el poder judicial a Xile, i especialment la Cort Suprema, s'han fet creditors a moltes de les crítiques que se'ls han fet" però a partir d'ara "els tribunals actuaran conforme al dret". El fet és que els mateixos jutges que van col·laborar amb el règim militar ara hauran de jutjar les malifetes d'aquell règim sabent que als culpables no els passarà res. El cas d'Argentina queda molt a prop, en l'espai i en el temps.

EL DEUTE SOCIAL

El tercer gran problema heretat de la dictadura és el del deute social. Perquè si bé l'economia és una de les que millor funciona a tot Sud-amèri-

ca, això és a nivell macroeconòmic. El desenvolupament del país beneficia prioritàriament uns dos milions de xilens, del total de dotze. I es calcula que uns cinc milions de xilens viuen en la pobresa i la meitat d'ells en l'extrema pobresa, és a dir, que tenen problemes per a menjar cada dia. La situació social és penosa i els sectors de l'educació, sanitat i habitatge popular requereixen urgents actuacions del nou gabinet. El govern ha donat seguretats als empresaris que no canviarà la política econòmica que tan brillants resultats ha donat en els últims anys, però ha promès als sindicats que capgirarà les prioritats socials en favor dels més desvalguts. En la campanya electoral, Aylwin no va voler fer demagògia amb promeses que després no es podrien complir i el nou ministre de Finances, Alejandro Foxley, ha declarat que en els pròxims quatre anys els treballadors no podran recuperar tot el terreny perdut durant els setze anys de dictadura però s'apujaran els sous i garanteix que el govern tindrà sensibilitat pels problemes socials més urgents. Això vol dir que faran el que podran situats entre l'espasa d'un empresariat acostumat a obtenir elevats beneficis i la paret d'una societat amb greus dèficits de supervivència.

Resumint, pot dir-se que la tasca essencial de la nova democràcia és consolidar-se perquè l'amenaça del retorn a una dictadura és molt real. I davant aquesta realitat el camí és extremadament dur per als nous governants que han d'assolir complicats i delicats equilibris entre treballadors i empresaris, entre el poder executiu-legislatiu i el poder militar, entre les aspiracions de gran part de la població i els condicionaments heretats de la dictadura. La cohabitació Aylwin-Pinochet és un experiment nou a Sud-amèrica.

Antoni Reig